

نقش عزت نفس در رعایت حجاب اسلامی

زهرة سلامیان - هلاله جعفری - اعظم سرمدی - رهاییاتی - سپیده مرادیان^۱

چکیده

^۱ مدرسه علمیه حضرت نرجس سلام الله علیها یزدانشهر

هدف از پژوهش حاضر نقش عزت نفس در رعایت حجاب اسلامی بوده، این پژوهش از نوع کاربردی می باشد که با توجه به ماهیت موضوع، روش مروری تحلیلی بوده که از طریق بررسی اسناد و مدارک به گردآوری اطلاعات از کتابخانه ها، مراکز اسناد و مدارک علمی، مقاله ها و سایر پژوهشهای انجام گرفته در این زمینه پرداخته است. روش تحقیق توصیفی تحلیلی است. پس از تحلیل یافته های پژوهش، نتایج نشان میدهد که عزت نفس به معنای احساس ارزشمند بودن است که منجر به نفوذ ناپذیری انسان شده و مانع از مغلوب شدن وی میگردد. احساس ارزشمندی، تن ندادن به ذلت و خواری، پرورش شخصیت مستحکم و موفق، تقویت اراده و خودباوری، آراستگی به کمالات اخلاقی و استقلال و خود اعتمادی است. یکی از مهمترین نتایج آن رعایت حجاب اسلامی می باشد. در بینش اسلامی ریشه همه زشتیها، ستمگریها، تبهکاریها و گناهان «ذلت نفس» معرفی شده و بهترین راه اصلاح این امور نیز عزت بخشی به جامعه اسلامی و عزت آفرینی در افراد جامعه است در بینش اسلامی ریشه همه زشتیها، ستمگریها، تبهکاریها و گناهان «ذلت نفس» معرفی شده و بهترین راه اصلاح این امور نیز عزت بخشی به جامعه اسلامی و عزت آفرینی در افراد جامعه است.

واژگان کلیدی: عزت نفس، حجاب، اسلام

زن محجوب زنی است که پوشیده باشد. مقصود از حجاب در اینجا پوشاندن زن بر طبق موازین شرع در برابر نامحرم است (پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۷، ج ۲، ص ۱۹۱)

بدون شک در عصر ما که بعضی نام آن را عصر برهنگی و آزادی جنسی گذارده‌اند و افراد غربزده، بی‌بندوباری زنان را جزئی از آزادی او می‌دانند سخن از حجاب گفتن برای این دسته ناخوشایند و گاه افسانه‌ای است متعلق به زمان‌های گذشته! ولی مفاسد بی‌حساب و مشکلات و گرفتاری‌های روز افزونی که از این آزادی‌های بی‌قیدوشرط به وجود آمده، سبب شده که تدریجاً گوش شنوایی برای این سخن پیدا شود. (تفسیر نمونه، ۱۳۷۱، ج ۱۴، ص: ۴۴۷)

بی شک دلایل متفاوت می‌توان یافت که در گرایش زنان و دختران جامعه در پدیده بی‌حجابی دخالت دارد، از جمله عدم آگاهی به احکام دین و ناآگاهی به فلسفه حجاب، تقلید کورکورانه از مدهای زننده غربی، میل به خودنمایی. (جوادی، ۱۳۸۹، ص ۲)

فاطمه سفیدی، رؤیا مافی، فاطمه قدیمی و مریم طاهر پور در مقاله در تأثیر رعایت حجاب بر عزت نفس در دانشجویان به این نتیجه می‌رسند که رعایت حجاب زمینه ساز بهداشت روانی بوده، و دارا بودن حجاب مناسب نشان دهنده عزت نفس بالا دانشجویان است.

فرج الله میر عرب در مقاله عزت نفس در آموزه‌های اسلامی به این نتیجه می‌رسد که خدای متعال انسان را موجودی محترم آفریده است از این رو انسان باید عزت نفس خود را که از پایه‌های اساسی شخصیت است حفظ کند.

سید حسین دانشگر، سمانه پیر مرادی و فاطمه ایزدیان در مقاله عزت نفس در دیدگاه اسلام و روانشناسی به این نتیجه می‌رسند که مهمترین گوهری که خداوند در خلقت انسان به او عطا فرموده کرامت انسانی

است و این ویژگی موجب تمایز انسان از سایر موجودات شده است و عزت نفس یکی از پایه‌های شخصیت آدمی و باعث افتخار و سربلندی است.

آنچه این پژوهش به دنبال آن است این است که اثبات کند که اگر عزت نفس در دختران و زنان سرزمین ما افزایش پیدا کند، حجاب گسترش پیدا خواهد کرد. چرا که بر اساس تعریف عزت نفس، عزت نفس یکی از پایه‌های اساسی شخصیت آدمی و باعث نیل انسان به افتخار و سربلندی است. عزت نفس مایه آزادی و والایی همت است. عزت‌مندان هرگز به ذلت و بندگی دیگران تن نمی‌دهند و سرمایه شرافت و آزادی خود را با هیچ قیمتی معامله نمی‌کنند. عزت نفس از طرفی برای تمام افراد یکی از بزرگ‌ترین فضیلت‌های اخلاقی است و از طرف دیگر، محرک آدمی در اجرای دیگر برنامه‌های اخلاقی تلقی می‌شود. به عبارت دیگر، شرافت نفس افزون بر آن که خود از نظر فردی صفتی نیکوست، می‌تواند ضامن اجرای دیگر صفات پسندیده در محیط خانواده و اجتماع نیز به شمار آید. اگر انسان‌ها به ویژه جوانان بتوانند این تمایل والای فطری را همواره در درون خود زنده و حاکم نگه دارند و رفتار و گفتار خویش را با آن هماهنگ سازند، توانسته‌اند اساس نیک بختی انسانی خود را برای تمام دوران عمر پایه‌گذاری کنند. (فلسفی، محمدتقی، جوان از نظر عقل و احساسات، ج ۲، ص ۲۸۴-۲۸۷).

پژوهش حاضر در صدد پاسخ به این پرسش است که نقش عزت نفس در رعایت حجاب اسلامی چیست؟ و برای پاسخ به این پرسش این موارد را بررسی می‌کند؛ استقلال و خود اعتمادی، مواجهه عاقلانه و کار آمد با شرایط، احساس ارزشمندی، تقویت اراده و خود باوری، تن ندادن به ذلت و خواری، پرورش شخصیت مستحکم و موفق، آراستگی به کمالات اخلاقی

استقلال و خود اعتمادی

در آموزه های دینی روحیه استقلال و خوداتکایی ناشی از کرامت و عزت نفس همواره مورد تأکید قرار گرفته است. امام صادق علیه السلام فرمود: «عز المؤمن استغنائه عن الناس»؛ عزت مؤمن در بی نیازی او از مردم است. در زندگی اجتماعی، مردم با کارهای مختلف براساس سلیقه ها و تخصصها، نیازهای یکدیگر را برطرف می کنند. عار از کار و انتظار این که دیگران به جای او کارها را سامان دهند، مشمول عکس این فرمایش است که همان ذلت و طمع ورزی است. ایشان در جای دیگر فرموده اند: «شیعه ما از مردم چیزی تقاضا نمی کند، گرچه از گرسنگی بمیرد» (مجلسی، ۱۳۸۸، ج ۹۶) یکی از اهدافی را که استعمارگران در بدو ورود برای نهادینه کردن سلطه خویش بر کشور مد نظر داشته اند حذف حجاب و به قولی کشف حجاب بوده چنانچه در زمان رضا شاه در ایران و آتاتوک در ترکیه همزمان به حریم حجاب دست درزای شد. زیرا کنار گذاشتن حجاب را فروریختن دژ استقلال و خود اعتمادی می دانستند و کنار گذاشتن هر چادری را یک تابلوی ورود برای حضور اجانب می دانستند.

مواجهه عاقلانه و کار آمد با شرایط

یکی از نشانه های مهم بحران هویت و خودباختگی افراد و جوامع، نداشتن استقامت است. در مقوله حجاب اسلامی شاهد استقامتی هستیم که محصول خودباوری است. اگر در قرآن کریم، تمسخر و تحقیر دیگران، فحش و ناسزاگویی، منت گذاشتن و امثال آن ممنوع اعلام شده است، همه برای آن است که عزت و کرامت انسانها در هم نشکند.. اگر قرآن می فرماید عزت خواستن از غیر خدا ممنوع است و نیز تعریف و تمجید ستمگران، از گناهان کبیره شمرده شده است، به خاطر این است که افراد ناشایست عزیزنشوند و افراد شایسته ذلیل نگردند. در بینش اسلامی ریشه همه زشتیها، ستمگریها، تبهکاریها و گناهان «ذلت نفس» معرفی شده و بهترین راه اصلاح این امور نیز عزت بخشی به جامعه اسلامی و عزت آفرینی به جامعه است. فرد محجبه ای که دارای عزت نفس است با وجود موانع تلاش می کند همانطور که خودش

امام علی علیه السلام می فرماید: «غالبوا أنفسکم علی ترک المعاصی تسهل علیکم مقادتها إلی الطاعات»
(تمیمی آمدی، ۱۳۸۳، ص ۶۷۷)؛ باترک گناهان، بر نفس سرکش خود غلبه کنید تا عنانش را در دست
گیرید و به آسانی به راه اطاعت بکشانید. عزت نفس، با پستی، ناپاکی اخلاقی و آلودگی به گناهان،
ناسازگار است. عزت نفس و شرافت، نیرویی است که خود به خود، مردم را به راه وظیفه شناسی و تعهد
اخلاقی سوق داده، از اعمال خلاف اخلاق باز میدارد. امام علی علیه السلام میفرماینده: «من کرم
علیه نفسه لم یهنها بالمعصیه» (تمیمی آمدی، ۱۳۸۳، ص ۶۷۷)؛ کسی که نفسش را گرامی میدارد، آن
را با معصیت خوار و پست نمی کند. ملتی که گرفتار عیش به معنای فساد و بی بندوباری و عدم
رعایت ضوابط اخلاقی شود سقوط تمدنی اش نزدیک می شود. این عزت نفس و کرامت انسانی است که به
موجب آن ضوابط اخلاقی از جمله حجاب اسلامی پابرجا می ماند.

. پایبندی به تعهدات، رعایت شعائر اسلامی از جمله حجاب، رعایت ادب و نزاکت، برخورد باز و گشوده با انتقادهای و راحتی در پذیرش اشتباهات خود، برخورد اندیشمندانه با مشکلات و چالشهای زندگی، مثبتاندیشی و... اینها همگی از آثار احترام گذاشتن به خود میباشد. عزت نفس از طرفی برای تمام افراد یکی از بزرگترین فضیلتهای اخلاقی است و از طرف دیگر، محرک آدمی در اجرای دیگر برنامه های اخلاقی تلقی میشود. شرافت نفس، افزون بر آن که خود از نظر فردی صفتی نیکو است، میتواند ضامن اجرای دیگر صفات پسندیده در محیط خانواده و اجتماع نیز به شمار آید. اگر انسانها به ویژه جوانان بتوانند این تمایل والای فطری را همواره در درون خود زنده و حاکم نگه دارند و رفتار و گفتار خویش را با آن هماهنگ سازند، توانسته اند اساس نیک بختی انسانی خود را برای تمام دوران عمر پایه گذاری کنند. این انسانهای وارسته در زندگی خویش همواره حق خداوند، والدین، فرزندان، همسایگان، همکاران، گیاهان و حتی طبیعت را به خوبی پاس خواهند داشت. خودباوری و عزت نفس بالا هموارکننده مسیر زندگی آدمی در سختیها، مصائب و آرامش روان است. جامعه ای که افراد آن از احساس ارزشمندی و عزت نفس بالایی برخوردار باشند، در مقابل انواع مشکلات و مسائل زندگی، مقاوم و پایدار خواهد بود. و نمود آن یک جامعه متعادل است که در این جامعه، همه انسانها به آستانه تعادل و تساوی در فرصتهای فردی و اجتماعی رسیده باشند. از آثار مهم عزت نفس، حاکم شدن ارزشهای اسلامی در همه زمینه ها و در زندگی فردی و اجتماعی است. این ارزشها در یک تعبیر کلی، همان فرامین الهی و خواسته هایی است که مکتب اسلام، مردم را به رعایت آن الزام کرده است. از قبیل تحقق کامل عدالت، امنیت، اصلاح امور فرهنگی و اجتماعی، آبادانی و عمران، ارتقای سطح فکرو اندیشه، پرهیز از غفلت، نفاق، تملق و رفتارهای تحقیرآمیز، بها دادن به انسان به عنوان خلیفه

خدا، تساوی در برابر قانون، دوری از ظلم و تبعیض و هرگونه فساد، امر به معروف و نهی از منکر و اجرای دقیق قوانین و... . با حاکم شدن این گونه ارزشها، امت اسلامی، عزتمندگشته و زیربار هیچ ذلتی نخواهد رفت

فهرست منابع

منابع و مآخذ

- ۰ قرآن کریم (۱۳۷۴)، (ترجمه مهدی الهی قمشهای، قم، انتشارات اعتماد.
- ۰ نهج البلاغه، گردآوری سید شریف رضی (۱۳۸۸)، (ترجمه محمد دشتی، تهران، انتشارات پیام عدالت، چ ۵.
- ۱. ابراهیمیان، سید حسین (۱۳۸۱)، (عزت حسینی در فرهنگ عاشورا)، مجله دانشگاه اسلامی، ش ۱۶، صص ۱۶۷-۱۷۸.
- ۲. امام خمینی (۱۳۶۸)، (چهل حدیث، تهران، مرکز نشر فرهنگی رجاء.
- ۳. تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد (۱۴۱۰ق)، غرر و درر، ج ۴، قم، دارالکتاب الاسلامی.
- ۴. تمیمی آمدی، عبدالواحد (۱۳۸۳)، (غررالحکم و دررالکلم، چ ۶، تهران، انتشارات فرهنگ اسلامی.
- ۵. جوادی آملی، عبدالله (۱۳۶۹)، کرامت در قرآن، تهران، انتشارات رجاء، چ ۳.
- ۶. صدرالسادات، سید جلال و شمس اسفند آباد، حسن (۱۳۸۰)، (عزت نفس در کودکان با نیازهای ویژه، تهران، انتشارات سازمان بهزیستی کشور و دانشگاه علوم بهزیستی و توان-بخشی.

۷. طباطبائی، سید محمد حسین (۱۳۸۰)، (تفسیر المیزان، ترجمه سید محمد باقر موسوی

همدانی، ج ۱۷، قم، دفتر انتشارات اسلامی، چ ۱۴.

۸- عروسی حویزی، عبدالعلی بن جمعه، مترجم: رسول محلاتی، سید هاشم، قم، اسماعیلیان، چ ۴

۹. مطهری، مرتضی (۱۳۷۲)، (فلسفه اخلاق، تهران، انتشارات صدرا، چ ۱۱).

۱۰. میر شاه جعفری، سید ابراهیم و تقوی نسب، سیده نجمه (۱۳۸۷)، (اصول بهداشت روانی

از منظر صحیفه سجادیه»، مجله مطالعات اسلام و روان شناسی، ش ۳۰، صص ۷۸-۹۶.

۱۱. نوایی، علی اکبر (۱۳۸۱)، (اقتدار سیاسی و پیوند آن با عزت و افتخار جامعه دینی»،

مجله دانشگاه اسلامی، ش ۱۶، صص ۱۷۹-۲۰۲.